

Štebeja vsak četrtlet in velja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 12 din., pol leta 7 din., četrt leta 4 din. Izven Jugoslavije 25 din. Naročnina se pošlje na upravnishvo "Slovenskega Gospodarja" v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje v naprej.

Telefon interurban št. 115.

Posamezna številka stane 2 kroni ali 50 para.

Poštnina plačana v gotovini.

Uredništvo: Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravišlavo sprejema naročnino, inserate in reklamacije. Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaplete reklamacije so poštnino proste. Čekovni račun poštnega urada Ljubljana št. 10.605. Telefon interurban št. 115.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO.

20. štey.

Maribor, dne 18. maja 1922.

56. letnik.

Kaj delajo slov. socialdemokratski poslanci?

Kakšni sinovi Slovenije so socialni demokratje, dokazujejo njihovi poslanci dan na dan s svojim delovanjem v narodni skupščini v Beogradu.

Vsak količikaj razumen in značajan Slovenec je uvidel in ve, ter tudi prizna, da je rešitev Slovenije in Slovencev v političnem, gospodarskem in kulturnem oziru v kolikor največji samostojnosti in samoupravi na vseh poljih javnega življenja. V centralizmu utone Slovenija s Slovenci vred.

Dočim vsak Slovenec, ki ljubi svojo domovino in svoje pleme z njegovimi lepimi svojstvi, smatra centralistično ureditev države kot protivno naši individualnosti (posebnosti) in njeni bodočnosti, se slovenski socialni demokratje ogrevajo za centralizem in za strogo in brzo izvajanje centralistične ustave.

Socialni demokratje so bili tisti, ki so v svoji preveliki vnemi za jedinstvenost države pristali na to, da se država razdeli po onih načelih, kakor jih določa centralistična ustava. Dočim se je slovenska in hrvatska ljudska stranka na vso moč borila, da ohrani Slovenijo in Hrvatsko nerazdeljeno, ker je edino v tem jamstvo in varstvo zoper premoč Beograda, so socialni demokratje z vsemi silami podpirali težnje centralizatorjev po razkosanju Slovenije in Hrvatske. In ko je razdelitev države na pokrajine običala v zakonodavnem pododboru in odboru, je socialdemokratski voditelj Etbih Kristan z veliko nevoljo in s strastnim ogorčenjem nad zavlačevanjem razdelitve izjavil, da je treba delati noč in dan, da se ta zakon izdela v zakonodavnem odboru. S tako nestrpnostjo je pričakoval Etbih Kristan razdelitev Slovenije. V tem je čisto podoben demokratskemu voditelju dr. Kukovcu, ki je v Beogradu izjavil, da slovenski narod komaj čaka na razkosanje svoje ožje domovine.

Kako težko čakajo socialni demokratje na to, da izgine iz Slovenije vse to, kar se po njihovem mnenju protivi ustavi, je dokazal nastop Etbih Kristana na seji narodne skupščine v Beogradu v sredo, dne 10. maja.

Kristan je stavil dve vprašanji na vlado glede na veronauk in verske vaje po šolah v Sloveniji. V prvem vprašanju je vprašal ministra prosvete Svetozara Pribičevića, ali je že izdal potrebna navodila z ozirom na verske vaje in vernauk v šolah v Sloveniji. Svetozar Pribičević mu je odgovoril, da še ni izdal teh navodil, da pa jih bo izdal povodom nekega dejanskega slučaja, ki se je zgodil v Ljubljani. Na Kristanovo vprašanje, ali so šolske maše obvezne, je Pribičević odgovoril, da ni rešeno (odloženo), da so šolske maše obvezne. — Kristan je izjavil, da je s Pribičevićem in njegovim odgovorom zadovoljen in na to je pridjal te-le besede: »Jaz sem to vprašanje stavil radi tega, ker se je v Sloveniji dejansko postopalo drugače, kakor to predpisuje ustava. V Sloveniji se je dogajalo, da so dijaki bili prisiljeni, da so hodili po nedeljah na katoliške maše, ne da bi bili starši vprašani. Jaz želim, da g. minister ona navodila, katera je obljubil izdati, izda v najkrajšem času, ter da se bodo ta navodila strogo zlagala s tem, kar v tem oziru predpisuje ustava.«

Ali ni zanimivo, da Etbihu Kristanu centralizacija, ki jo izvršuje najzagrizenejši vodja centralizatorjev, Svetozar Pribičević, gre prepočasi? Vse se naj centralizira v najkrajšem času! Ali ni značilno za mišljenje »slovenskih« socialnih demokratov, da naj iz slo-

venskih šol kar najhitreje izgine to, kar je našim šolam dajalo značaj katolicizma in slovenstva? V Sloveniji naj bo vse urejeno tako, kakor v Črnigori in Macedoniji. Tako predpisuje centralistična ustava, in ta je za socialne demokratje evangelij.

V drugem vprašanju se je Etbih Kristan obregnil ob ministra trgovine, češ, zakaj ni iz trgovskih šol v Sloveniji odpravil veronauk ter ga namestil s predmetom o socialni higijeni (skrb za ljudsko zdravje). Bilo je zelo zabavno, da je centralistični minister dr. Laza Marković, ki je obenem eden izmed glavnih duševnih očetov in izdelovalcev centralistične ustave, podučil slovenskega socialnega demokrata, da še ni bilo mogoče poedinstveniti šolstvo v celi državi in da se vsled tega še podučuje vera v trgovskih šolah v Sloveniji.

Ta odgovor g. Kristana ni tako zadovoljil, kot Pribičevićev odgovor. Zato je Kristan svečano izjavil, da ne more razumeti, da se na šoli, kjer se ljudje učijo, da postanejo trgovci, morejo učenci siliti, da hodijo k sv. maši. To ni v skladu z ustavo, ki zajamčuje svobodo vesti, te svobode pa ni, ako se koga sili, da mora učiti kako vero in sodelovati pri verskih vajah. Mi protestiramo proti poizkusu, da se v tem pravcu krši ustava.

Kristan je torej v Beogradu proglasil ono veliko, za slovensko delavostvo odločno in zveličavno resnico, da se krši ustava, ako morajo slovenski učenci k sv. maši.

Na to državno modrost slovenskega socialnega demokrata pa ni hotel pristati srbski minister dr. Marković, temveč je izjavil, da ustava ne zabranjuje verskega poduka in verske vzgoje v šolah, nasprotno: da ga predpostavlja ter samo to določa, da se mora verski poduk vršiti ločeno po veroizpovedih ter da se pri tem vodi računa o tem, kar želijo starši. Zato pa je neresnično, kar trdi Etbih Kristan, da se krši ustava.

Tako je srbski minister podučil zastopnika slov. socialnodemokratskih delavcev. Slovenski delavci, soidite sami o delovanju slovenskih socialnodemokratskih polancev v Beogradu!

Dr. Kukovec in Drofenik za kanone.

Poslanec demokratske stranke dr. Vekoslav Kukovec je v finančnem odboru narodne skupščine dne 5. t. m. glasoval za ogromne izdatke za vojaštvo, za kanone, za 24mesečno vojaško službovanje, za izdatek 30 milijonov za letošnje manevre, za luksuzne avtomobile in kočije oficirjev itd. Glasoval je proti predlogu poslanca Slovenske ljudske stranke, da naj pri vojaštvu štedi s tem, da se naj zmanjša število vojaštva in službeni rok. Ugovarjal je govorom naših poslancev, ki so zahtevali, naj se one oficirje, ki trpinčijo naše vojake, kaznuje in požene iz vsake državne službe. Dr. Kukovec je mnenja, da se našim sinovom v makedonskih garnizijah še predobro godi. To pribijemo radi tega, ker dr. Kukovec sedaj roma po Slovenskem Stajerju in se na shodih hvali, koliko dobrega učini on in njegova stranka v Beogradu.

Drofenik, poslanec Samostojne kmetijske stranke, je istotoko v finančnem odboru dne 5. maja glasoval za vojaške manevre, ki bodo stali 30 milijonov. Poslanec naše stranke Franjo Zebot je predlagal, naj se ta svota briše, ker manevri nikakor niso potrebni in ker so predragi. A Drofenik je ugovarjal Zebotu in je rekel, da

so manevri potrebni. Radi Drofenikovega glasu je naš predlog propadel. Proti manevrom je glasovalo 6, za manevre 7 poslancev. Ko so naši predlagali vojnemu ministru v tej seji, naj se opustijo dragi in mučni transporti vojaštva iz Slovenije v Makedonijo in da naj ostanejo slovenski sinovi pod slovenskimi oficirji v Sloveniji ali vsaj v Hrvatski, je bil zopet Drofenik v družbi s Kukovcem, ki je govoril proti temu predlogu. Izjavil je pričo celega finančnega odbora, da je dobro, ako se Slovenci namešča v Srbiji, a Srbe v Sloveniji. Ti transporti stanejo našo državo na leto okoli 100 milijonov. Če bi se te svote prihranile in dale ubogim družinam železničarjev ali drugih siromakov, bi se beda mnogor; zmanjšala. Drofenik je glasoval za drage transporte v Makedonijo. Ravno tako seveda dr. Kukovec. Drofenik je brez vsega glasoval tudi za drage oficirske avtomobile in kočije in se je protivil predlogu naših poslancev, da se zmanjša število armade. Izgovarjal se je, da tega ni treba, ker se bo itak prav kmalu izdelal nov vojaški zakon.

Silno čudno in sumljivo izgleda, da samostojneži glasujejo kar slepo za nove kanone, kočije in da se niso prav nič trudili, da bi se zmanjšal proračun vojnega ministrstva. — Pri vojnem ministrstvu niso hoteli poslanci vladnih strank prav nič črtati, da siravno bi se tu lahko prištedilo najmanj eno četrtino celega proračuna, t. j. pol milijarde dinarjev, t. j. 2000 milijonov kron. S to svoto bi se lahko podprlo bedne in trpeče stanove. Davkoplačevalci in posebno vsi oni, ki ste v bedi, zapomnite si, da sta dr. Kukovec in Drofenik tista slovenska poslanca, ki sta dovolila vladni milijarde za vojaško silo.

Bolnišnice in cestanje so nam hoteli črtati, družinskim očetom železničarjem in invalidom brišejo najpotrebnejše, a za militarizem imajo tisoče in tisoče milijonov! Ali se bodo kedaj spametovali?

Dr. Kukovec in Drofenik ter njuni kolegi napovedujejo shode po naših krajih. In našli se še bodo ljudje, ki bodo verjeli besedam teh ljudi.

Iz poglavja o inozemskih kreditih.

Pašičeva vlada ne uživa v večini naroda nikakega zaupanja. Vsa moč in oblast sedanjih državnikov slovi na bajonetih in na vkoreninjeni poslušnosti uradništva. Tudi v Srbiji, ki je zaupala današnjim vladnim strankam, — demokratski in radikalni — se je prvotno oduševljenje za sedanje oblastnike poleglo in tako smo pač edina država, ki nima na zaupanju celokupnega naroda slonečo vlado. Kakor znano, so naše državne blagajne vsled koruptnega in skrajno zanikrnega gospodarstva skoraj vedno — prazne. Treba je denarja, kreditov. Dokler so blagajne polne, je beograjski žlahti ali »porodici« lahko vzdrževati režim, kadar pa usahnejo finančni viri in obstoja možnost zastoja državne mašine — takrat so tudi oblastniki v skrbeh.

Naši državi noče nobena druga država posoditi denarja. Spočetka, ko je bil v vladi zastopan slovenski narod po dr. Korošcu, Hrvatje pa po dr. Drinkoviću in drugih je svet še Jugoslaviji zaupal, ker je videl v teh delavni in skušeni voditeljih jamstvo za vsestranski napredek našega naroda in istočasno za varnost oziroma koristonosnost investiranih posojil. Zato so nam v prvih dnevih po »osvobojeanju« ponujale velesil-

kakih deset dni je že tekla moja slava.

Tedaj pa sem se spomnil svoje domovinske dolžnosti in sem šel, da naredim obisk ameriškemu poslaniku.

Radostno, navdušeno me je sprejel, kakor se je že samo ob sebi razumelo pri takem bogatem in vobče znanem možu. Rahlo mi je očital, da sem toliko časa odlagal svojo dolžnost in mi je rekel, da ga moram za kazen še tisti večer počastiti s svojim obiskom. Večja družba bo zbrana, je pravil, in eden povabljenih je zbolel. Naj pridem na mesto njega, me je vabil.

Z veseljem sem obljubil. Tekom govora je iznašel, da sta bila on in moj oče v mladih letih šolska tovariša (kaj še! Nikdar se nista videla!), pozneje da sta skupno obiskovala vseučilišče in da sta bila vedno velika prijatelja prav do smrti mojega očeta. Naj torej ne pozabim na nekdanje prijateljske vezi med obema družinama, je dejal, in naj obiščem njegovo hišo, kadarkoli bom imel čas. Seveda sem mu rad obljubil.

Da povem resnico — ne samo da sem mu rad obljubil, ampak še zelo vesel sem bil njegovega povabila. Ko pride polom, sem računai, me utegne morebiti on rešiti. Na kak način mi bo pomagal, tega sicer nisem vedel, pa zaupal sem, da bo že našel kako pót. Zasedaj mu svojega obupnega položaja še nisem hotel razkriti. Premalo sem se poznal svojega novega prijatelja.

Obupen je bil moj položaj, sem dejal. Pa to je veljalo le v nekem oziru. Tako popolnoma pod nič še nisem prišel. Kot bančni uradnik sem se dobro razumel

LISTEK.

Bankovec za milijon funtov zlata.

Angleški spisal Mark Twain.

(Dalje.)

Seveda sem bil prepričan, da bo prišel polom, — pa skočil sem v vodo in plavati sem moral, kakor pravi, ali pa utoniti. In prav ta preteča nevarnost bližajočega se poloma je dajala mojim doživljajem resen, tren, da, obupen značaj, doživljam, ki bi bili sicer prav zaprav zares — smešni.

In v nočeh, v temnih, tihih nočeh sem gledal resno, obupno stran svoje usode in brez spanja sem se premetal po svoji postelji in stokal in zdihoval. Pri belem in jasnem dnevu pa je izginilo tužno lice moje usode in prav vesel sem bil in srečen, vrtoglavl, pijano srečen sem bil —

In čisto naravno je bilo.

Postal sem znana in slavna oseba svetovnega mesta Londona in to mi je stilo v glavo. Pa še zelo — Ni vam ga bilo časopisa na Angleškem, Škotskem ali Irskem, ki bi ne imel dnevno enega ali več poročil o »čudaku« z milijonskim bankovcem v telovnikovem žepu« in o njegovih najnovejših doživljajih.

Izpočetka so stala poročila o meni spodaj ob koncu dnevnih in osebnih novic, nato so napredovala med viteze, nato med barone itd. itd., vedno više in više, čim-

bolj je rastla moja slava, dokler nisem dosegel najvišje stopinje. In tam sem ostal in prednjačil vsem knezom in vojvodom, izvzemši edino kraljeve prince in nadškofa londonskega.

Lahko si mislite, kaj je to pomenilo za mladega človeka, kakršen sem bil jaz, ki se zame dosedaj nihče ni briga! — ki pa sem kar čez noč dosegel toliko slavo, da nisem mogel ziniti besedice, pa da bi je ne ponavljal ves milijonski London! — In ki nisem mogel storiti koraka na ulico, da ne bi šlo od ust do ust: »Tamle gre! — To je on! — Tisti! —« Ki nisem mogel južinati, pa da ne bi se zbrala krog mene radovedna množica in opazovala vsake moje kretnje —

Svojo staro, raztrgano obleko sem še vedno imel. Včasih sem jo tudi oblekel in šel v njej po mestu ter si privoščil zabavo, da sem kupil kako malenkost, nato pa prav ponižno dejal, da nimam drobiža. In če so mi zaničljivo rekli, da naj le mirno pokažem svoj »veliki denar«, da bodo že menjali, — pa sem jim pomolil pod nos svoj milijonski bankovec in se zabaval nad njihovimi osuplimi obrazi.

Pa dolgo te igre nisem mogel več ponavljati. Moja raztrgana obleko so časopisi že tolikokrat popisali in moja slika je bila že tolikokrat v vseh mogočih listih, da so me ljudje tudi v moji ponošeni suknji takoj spoznali na ulici in cel trop radovednežev je šel za menoj in če sem hotel kupiti kako stvar, mi je trgovec ponudil kar celo svoje skladišče »na upanje«, še preden sem mu pokazal svoj bankovec.